

Jakość kształcenia
na Wydziale Prawa i Administracji UMK w Toruniu

R A P O R T

Monitoring Losów Absolwentów
i stopień spełnienia oczekiwań 6 m-cy po studiach 2019-2020

Niniejszy raport, przygotowany na podstawie Zarządzenia nr 205 Rektora Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu z dnia 31 grudnia 2019 roku w sprawie procedury monitorowania losów absolwentów studiów na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, stanowi syntetyczną analizę materiałów udostępnionych Wydziałowemu Koordynatorowi ds. Jakości Kształcenia w październiku 2021 r. Zbieranie danych miało miejsce w okresie od września 2020 r. do czerwca 2021 r. Struktura przedłożonego raportu uwarunkowana jest strukturą udostępnionych danych, przyporządkowano je odpowiednio kierunkom studiów prowadzonym na Wydziale Prawa i Administracji UMK.

I. Uwagi wprowadzające:

1. Ankiety objęły absolwentów następujących kierunków:

- **prawo** (studia jednolite stacjonarne, niestacjonarne)
- **administracja** (studia I i II stopnia stacjonarne oraz niestacjonarne)
- **doradztwo podatkowe** (studia II stopnia, stacjonarne)

Na kierunku **prawo ochrony środowiska** według dostarczonych danych ankietę wypełnił (częściowo) jedyny istniejący wówczas absolwent (zatrudniony obecnie w rolnictwie). Wyniki tego badania zostały pominięte.

2. Kwestią wyjściową analizy jest poziom zwrotności ankiet:

- **ogółem dla kierunku prawo – 43,79%**, w tym absolwenci studiów stacjonarnych 45,48% i 33,87% studiów niestacjonarnych;

- dla kierunku administracja – 40%, w tym absolwenci administracji I stopnia studia stacjonarne 48,89%, studia niestacjonarne 51,85%; administracji II stopnia studia stacjonarne 29,33%, studia niestacjonarne 26,42%

- dla kierunku doradztwo podatkowe – 40%.

Uwaga:

Zwrotność liczona jest jako stosunek ankiet rozpoczętych (w tym niezakończonych) do liczby dyplomów. Na podstawie istniejących danych porównawczych stwierdzić można wzrost odsetka responsywności ankiet wobec poprzednich badań. W szczególności wyróżnia się udział w ankiecie absolwentów kierunku prawo (stacjonarne) i administracja I stopnia (studia stacjonarne i niestacjonarne).

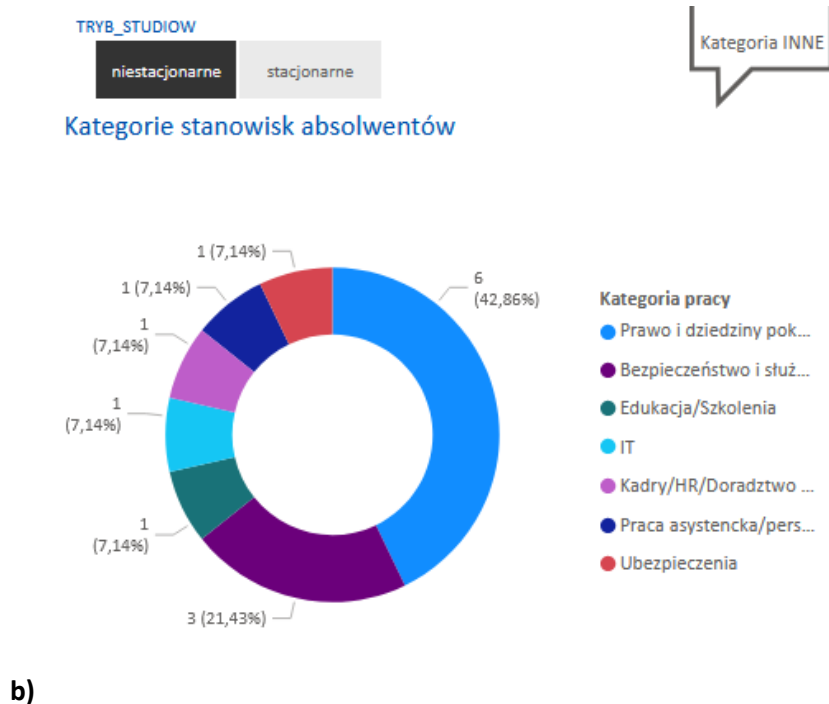
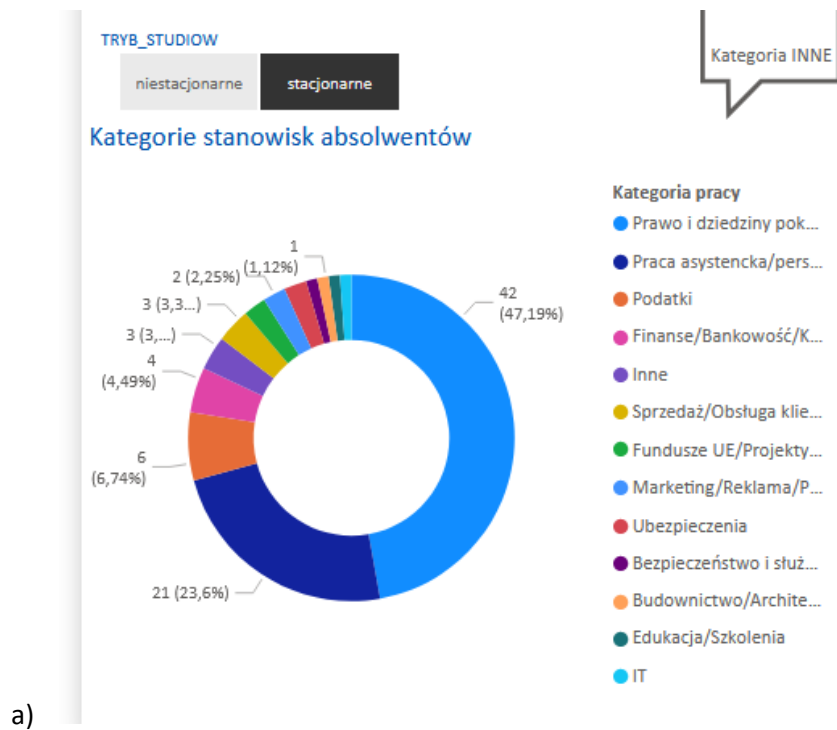
II. Aktywność na rynku pracy

ABSOLWENCI KIERUNKU PRAWO (STACJONARNE I NIESTACJONARNE)

1. **Aktywność zawodową** zadeklarowało 89,63% respondentów studiów stacjonarnych i odpowiednio ponad 90% studiów niestacjonarnych. Nieaktywni zawodowo stanowią 10,37% ankietowanych – absolwentów studiów stacjonarnych.

2. **Rodzaje aktywności/formy zatrudnienia** (wyniki nie sumują się do 100% ze względu na możliwość współistnienia różnych form aktywności/form zatrudnienia w tym samym czasie) **65% badanych wykonuje pracę zarobkową** (z czego 65,09% na umowie o pracę, 33% na umowie cywilno-prawnej, 2,83% ma umowę stażową PUP); 31,9 % odbywa aplikację, 11,66% kształci się dalej, ponad 3% prowadzi działalność gospodarczą, zaś 3,68% określiło swoją aktywność jako pracę niezarobkową. Odpowiednio wśród absolwentów studiów niestacjonarnych – **ponad 76% wykonuje pracę zarobkową** (87% na umowie o pracę, niespełna 19% na umowie cywilno-prawnej), 9,52% odbywa aplikację, 9,52% prowadzi działalność gospodarczą, kształci się także 9,52% absolwentów (odpowiednio po 2 odpowiedzi).

3. Kategorie pracy, w których mieszczą się zajmowane stanowiska, odpowiednio dla absolwentów studiów stacjonarnych (a)) i niestacjonarnych (b))

4. Ponadto ponad 13% absolwentów studiów stacjonarnych deklaruje, że ich stanowisko ma charakter kierowniczy (odpowiednio 30% studiów niestacjonarnych). Ponad 25% „całkowicie zgodziło się” z deklaracją „ogólnie rzecz biorąc jestem zadowolony z miejsca pracy”, niemal 42% „zgodziło się”. Ponad 10% absolwentów deklaruje niezadowolenie z miejsca pracy. Wśród absolwentów studiów stacjonarnych kategoria niezadowolenia z miejsca pracy w ogóle się nie pojawiła, 15% deklaruje całkowite zadowolenie, 64%- zadowolenie, „ani tak, ani nie” to odpowiedź 21% badanych.

5. Absolwenci wskazywali także **obszary wykorzystywanej wiedzy i umiejętności, a także przydatne przedmioty**. Dominują wśród wskazanych obszary dogmatyczne (prawo karne, karne procesowe, prawo cywilne, prawo pracy, administracyjne), pojawiają się także prawoznawstwo, logika, prawniczy język angielski, spotkania z praktykami konkretnych zawodów prawniczych. Niektóre osoby zadeklarowały, że nie podjęły pracy w zawodzie prawniczym, stąd nie wykorzystują konkretnych przedmiotów; istnieje jednak także pewna grupa wskazań osób pracujących w wyspecjalizowanych obszarach prawa (np. „pisanie aktów notarialnych”), które uznały, że żadne z zajęć nie miało szczególnie większego wpływu na wykonywane obowiązki.

6. 60% absolwentów prawa – studia stacjonarne zadeklarowało, że wymagany od nich **poziom znajomości języka angielskiego** to poziom B2, nieco powyżej 30% wskazało C1. 50% respondentów uznaje, że studia umożliwiły im uzyskanie kompetencji językowych na odpowiednim poziomie, także 50% - na poziomie niższym niż wymagany. Trudny w interpretacji jest wynik na studiach niestacjonarnych (100% wskazań na wymagany poziom C2 i 100% twierdzących, że studia pozwoliły uzyskać kompetencje na odpowiednim poziomie).

7. Absolwenci prawa stacjonarnego i niestacjonarnego wskazali jako swych **pracodawców** urzędy administracji terytorialnej rządowej i samorządowej, sądy, prokuraturę, kancelarie adwokackie, radców prawnych, kancelarie prawne, Policję Polską, fundacje, spółki prawa handlowego. Absolwenci studiów stacjonarnych znaleźli zatrudnienie w **województwie** kujawsko-pomorskim (74 przypadki), mazowiecki, pomorskim i wielkopolskim, jeden z absolwentów pracuje na Litwie. Absolwenci studiów niestacjonarnych we wskazanych przypadkach podjęli pracę w woj. kujawsko-pomorskim i mazowieckim.

ABSOLWENCI KIERUNKU ADMINISTRACJA (I i II stopnia/ stacjonarne i niestacjonarne)

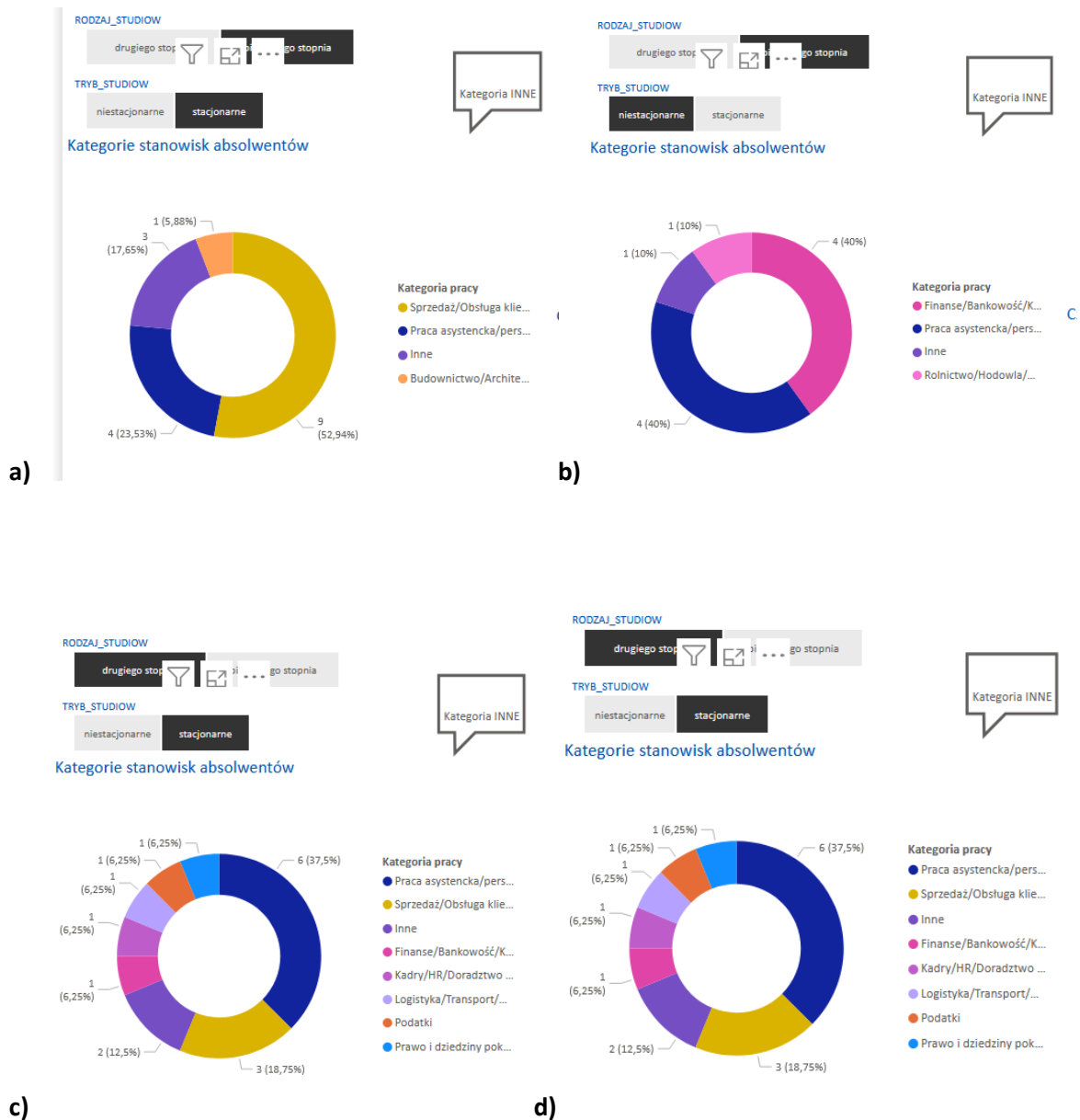
1. **Aktywność zawodową** deklaruje: 96% absolwentów I stopnia studiów stacjonarnych oraz 92% studiów niestacjonarnych; 90% absolwentów II stopnia studiów stacjonarnych i niemal 86% absolwentów studiów niestacjonarnych.

2. Rodzaje aktywności / forma zatrudnienia

Dla absolwentów administracji I stopnia studiów stacjonarnych podstawowym rodzajem aktywności jest kształcenie – 77,27%, pracę zarobkową wykonuje 45,45%, niezarobkową 4,55%. Podstawowa forma aktywności zawodowej to umowa cywilno-prawna - 60%, umowa o pracę – w 40% przypadków, 5% to umowa stażowa PUP. Dla I stopnia studiów niestacjonarnych praca zarobkowa pozostaje formą aktywności dla niemal 85% absolwentów, 38% zadeklarowało dalsze kształcenie (odpowiedzi jak wskazano już powyżej nie sumują się do 100%). 90% absolwentów zadeklarowało aktywność na podstawie umowy o pracę, 9% - umowy stażowej PUP. Dla absolwentów II stopnia studiów stacjonarnych podstawową formą jest umowa o pracę (76,47%), umowę cywilno-prawną zadeklarowało nieco ponad 23%. 77% tej grupy absolwentów wskazuje aktywność w postaci pracy zarobkowej, zaś nieco ponad 13% - dalej się kształci. Z kolei absolwenci II stopnia studiów niestacjonarnych wskazują w ponad 85% wykonywanie pracy zarobkowej (uzupełniając to wskazaniem o posiadaniu umowy o pracę w przypadku 100% udzielonych w tym miejscu odpowiedzi), 7% prowadzi własną działalność. Nieco ponad 14% pozostaje nieaktywna zawodowo, co jest zdecydowanie najwyższym współczynnikiem w grupie absolwentów administracji.

3. Kategorie stanowisk pracy

Poniżej wskazano sektory aktywności zawodowej odpowiednio dla absolwentów administracji I stopnia – studia stacjonarne (a) i niestacjonarne (b)), a także administracji II stopnia studiów stacjonarnych (c) i stacjonarnych (d)).

4. Wśród absolwentów studiów I stopnia studiów stacjonarnych z tezą o zadowoleniu z pracy całkowicie zgodziło się 11%, niemal 53% zgodziło się, nie zgodziło się - całkowicie nie zgodziło się niemal identycznie po 18% ankietowanych. Absolwenci I stopnia studiów niestacjonarnych w 60% zgodzili się z tezą o zadowoleniu z pracy, 10% - całkowicie się zgodziło. 20% respondentów wybrało odpowiedź „ani tak/ani nie”, zaś 10% nie zgodziło się z tezą o zadowoleniu z pracy. Wśród absolwentów II stopnia studiów stacjonarnych ponad 56% zgadza się z analizowaną tezą, 6% całkowicie się zgadza, odpowiedź „ani tak, ani nie” wybrało 31%, zaś „nie zgadzam się” - 6%. W przypadku absolwentów II stopnia studiów niestacjonarnych całkowicie zgodziło się z tezą 8%, zgodziło się 58%, opcję „ani tak, ani nie” wybrało 25%, nie zgadzam się – 8% (przy skrajnych opcjach i responsywności w przypadku tego stopnia i kierunku chodzi w zasadzie o pojedyncze osoby).

5. **Obszary wykorzystywanej wiedzy** wskazywane przez respondentów uwarunkowane są stopniem i trybem ukończonych studiów – oczywiste jest, że podejmując studia niestacjonarne studenci w wielu przypadkach byli już aktywni zawodowo, a wybór kierunku związany był z rozwijaniem kompetencji w pracy. Absolwenci administracji I stopnia studiów stacjonarnych deklarują w kilku przypadkach, że nie podjęli jak dotychczas pracy w zawodzie związanym z kierunkiem studiów, ponieważ dotychczasowa praca służy utrzymaniu się podczas dalszych studiów i nie jest postrzegana perspektywnie. Inni za przydatne w pojedynczych przypadkach uznali prawo administracyjne, karne, ochrony konsumenta, archiwistykę. Absolwenci studiów niestacjonarnych I stopnia wyliczyli już szereg przydatnych przedmiotów dogmatycznych, w szczególności o profilu administracyjnym: ustrojowe, materialne, procesowe, legislację administracyjną. Respondenci, którzy ukończyli administrację II stopnia studiów stacjonarnych, wskazali prawo administracyjne, prawo gospodarcze, ale także elementy komunikacji społecznych, technologii informacyjnej, zajęcia rozwijające kompetencje miękkie. Podobnie jak w przypadku I stopnia, absolwenci II stopnia studiów niestacjonarnych wskazali szereg dziedzin dogmatycznych (prawo i postępowanie administracyjne, prawo unijne, prawo pracy, prawo podatkowe).

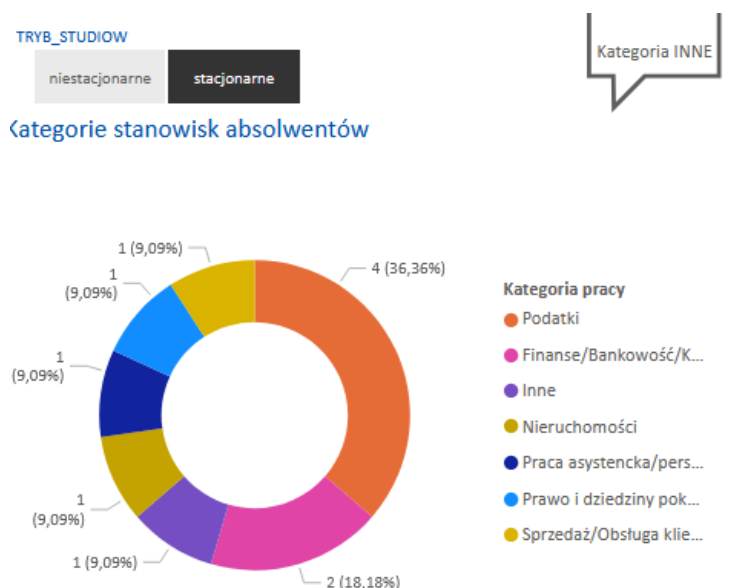
6. W odniesieniu do kwestii związanych z **wymaganim poziomem języka angielskiego**: absolwenci administracji I stopnia studiów stacjonarnych w 100% uznali, że wymagany od nich poziom to B2 i studia umożliwiły im zdobycie kompetencji językowych, jednak poniżej wymaganego poziomu; identycznie wypowiedzieli się absolwenci stopnia II, studiów niestacjonarnych. Wśród absolwentów II stopnia studiów stacjonarnych 50% uznało za wymagany poziom A1, pozostałe 50% - A2. 50% uznało, że studia nie umożliwiły nabycia kompetencji językowych, pozostałe 50% - że studia umożliwiły nabycie kompetencji, choć na poziomie niższym niż wymagany. Absolwenci studiów niestacjonarnych wskazali poziom B2 i uznali jednogłośnie, że studia nie umożliwiły nabycia kompetencji językowych. Nadmienić należy, że nie ma wglądu do tego, ilu studentów wypełniło ankietę w tych punktach, więc ogół odpowiedzi może być zdominowany dosłownie pojedynczymi ocenami.

7. **Pracodawcy** wskazani przez absolwentów administracji to urzędy jednostek samorządu terytorialnego, urzędy administracji, kancelarie komornicze, biura rachunkowe, informacja skarbową, spółki miejskie, firmy o różnym profilu działalności (medyczne, handlowe, usługowe). Absolwenci studiów stacjonarnych I stopnia zatrudnieni są przede wszystkim w **województwie** kujawsko-pomorskim oraz dość proporcjonalnie w pomorskim, wielkopolskim, mazowieckim i łódzkim; absolwenci studiów niestacjonarnych wskazali wyłącznie woj. kujawsko-pomorskie. Respondenci,

którzy ukończyli studia stacjonarne II stopnia, wskazali woj. kujawsko-pomorskie i w pojedynczych przypadkach województwa tworzące „obwarzanek” wokół; absolwenci studiów niestacjonarnych – województwo kujawsko-pomorskie i mazowieckie.

Doradztwo podatkowe (II stopnia, studia stacjonarne)

- Aktywność na rynku pracy** zadeklarowało 83% ankietowanych, 16% - brak takowej.
- Forma zatrudnienia.** Pracę zawodową zadeklarowało 83% - w niemal 87% formą wskazaną przez ankietowanych była umowa o pracę. Niespełna 7% wskazało jako formę aktywności umowę cywilno-prawną i tyleż samo – umowę stażową PUP. Niemal 6% podjęło dalsze formy kształcenia.
- Kategorie stanowisk pracy**

- Zadowolenie z pracy.** 27% - zdecydowanie zgodziło się z tezą o zadowoleniu z miejsca pracy; 45% zgodziło się, 18% wybrało opcję „ani tak, ani nie”; w jednym przypadku wybrano opcję „nie mam zdania”.

5. **Obszary wykorzystywanej wiedzy** wskazywane przez respondentów to w tym przypadku oczywiste prawo podatkowe, elementy rachunkowości, prawo cywilne. Jako przydatne zajęcia wskazano analizę finansową, prawo celne, zobowiązania podatkowe, prawo pracy.

6. 100% odpowiedzi dotyczyło poziomu B2 jako **wymaganego poziomu znajomości języka angielskiego**, 100% wskazało, że studia nie umożliwiły nabycia kompetencji językowych.

7. Absolwenci studiów na kierunku doradztwo jako **pracodawców** wskazali przede wszystkim organy administracji skarbowej, podmioty prywatne działające w sektorze finansów. Zatrudnieni są w **województwie** kujawsko-pomorskim, w pojedynczych przypadkach pomorskim i mazowieckim.

III. Pomiar spełnienia oczekiwań na wyjściu

1. Uwaga: Pomiar spełnienia oczekiwań na wyjściu został włączony do badania losów zawodowych absolwentów po raz pierwszy. Pomiar będzie realizowany dwukrotnie – „na wejściu” (pierwsze wyniki zostaną udostępnione w nadchodzącym roku) i „na wyjściu”.

2. ABSOLWENCI KIERUNKU PRAWO

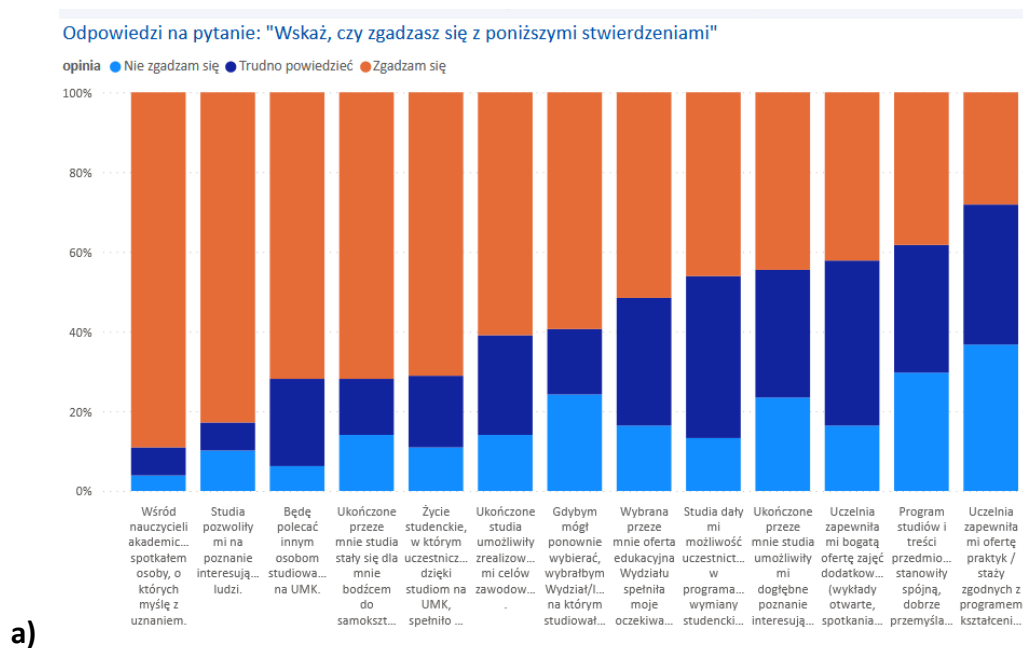
2.1. Prawie 72% absolwentów prawa stacjonarnego wybrałoby ponownie kierunek studiów, 28% odpowiedziało negatywnie. Absolwenci studiów niestacjonarnych odpowiedzieli pozytywnie w niemal 87% przypadków, negatywnie – 13%.

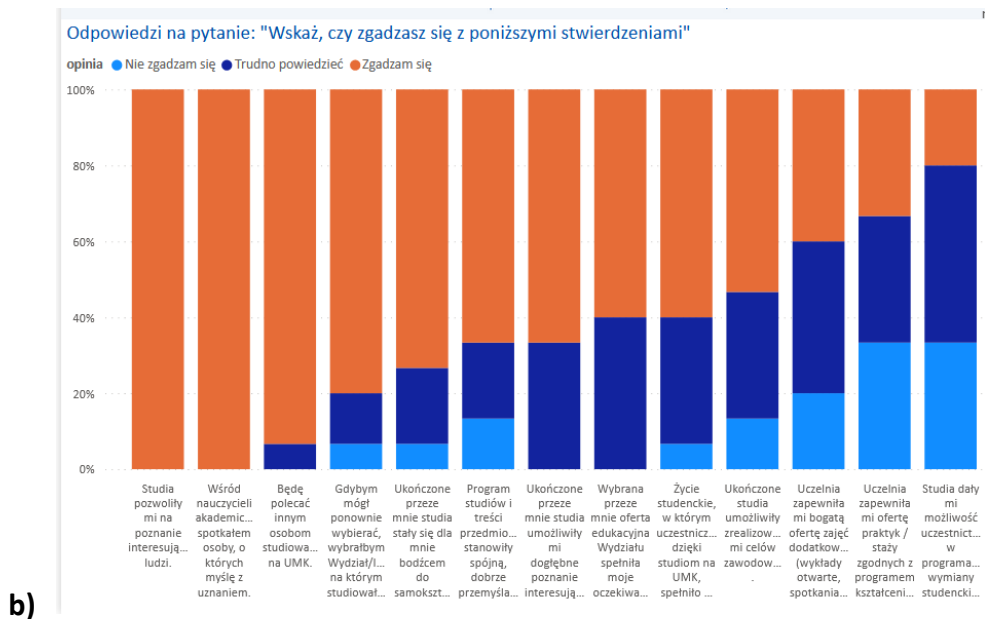
2.2. Badanie objęło także odpowiedzi na pytanie, czy zgadzasz się z następującymi twierdzeniami:

- **Wśród nauczycieli akademickich spotkałem osoby, o których myślę z uznaniem**
- **Studia pozwoliły mi na poznanie interesujących ludzi**
- **Będę polecać innym osobom studiowanie na UMK**
- **Ukończone przeze mnie studia stały się dla mnie bodźcem do samokształcenia i rozwoju osobistego**

- **Życie studenckie, w którym uczestniczyłem dzięki studiom na UMK, spełniło moje oczekiwania**
- **Ukończone studia umożliwiły mi zrealizowanie celów zawodowych**
- **Gdybym mógł ponownie wybierać, wybrałbym Wydział/Instytut, na którym studiowałem**
- **Wybrana przeze mnie oferta edukacyjna Wydziału spełniła moje oczekiwania**
- **Studia dały mi możliwość uczestnictwa w programach wymiany studenckiej (krajowej/zagranicznej)**
- **Ukończone przeze mnie studia umożliwiły mi dogłębne poznanie interesującej mnie dziedziny**
- **Uczelnia umożliwiła mi bogatą ofertę zajęć dodatkowych (wykłady otwarte, spotkania z praktykami, spotkania z wykładowcami innych uczelni, konkursy, warsztaty itp.)**
- **Program studiów i treści przedmiotów stanowiły spójną, dobrze przemyślaną całość**
- **Uczelnia zapewniła mi ofertę praktyk/staży zgodnych z programem kształcenia na wybranym kierunku.**

Analiza wskazuje na wyższy poziom pozytywnych odpowiedzi absolwentów studiów niestacjonarnych (w 100% pozytywne odpowiedzi w dwóch pierwszych kategoriach). Poniżej odpowiednio wykres ilustrujący poziom akceptacji wskazanych twierdzeń dla studiów stacjonarnych (a) i niestacjonarnych (b)).

2.3. Za ewoluujące elementy w „średnim przyroście kompetencji” absolwenci prawa uznali w najwyższym stopniu odpowiednio umiejętność samokształcenia - 64%, umiejętność wyciągania wniosków i krytycznego myślenia, organizacji własnej pracy (po 60%). 54% doceniło umiejętności praktyczne zgodne w wybranym kierunku studiów, 51% - umiejętność postępowania zgodnie z zasadami etyki. Najniżej oceniono przyrost kompetencji w zakresie umiejętności pracy w grupie i umiejętności publicznego przemawiania. Absolwenci studiów niestacjonarnych wskazali w szczególności na umiejętność wyciągania wniosków (57%), umiejętność organizacji własnej pracy (56%), samokształcenia (53%). Najniżej ocenili wzrost kompetencji w zakresie umiejętności pisania tekstów (41%), postępowania zgodnie z zasadami etyki (39%), umiejętności publicznego przemawiania (38,5%) i umiejętności pracy w grupie (35%).

2.4. Absolwenci wskazywali w badaniu główne **słabości i atuty wydziału**, na którym studiowali. Absolwenci studiów stacjonarnych wśród słabości wskazywali: brak (lub małą liczbę) praktyki/ przygotowania do aplikacji/zajęć praktycznych (bardzo częste, wręcz notoryczne wskazania), brak ofert pracy w kancelariach, brak informacji, spójnej wizji kształcenia, coraz niższy poziom naukowy, kadre naukową, „humorzystycznych wykładowców”, brak dyskusji i polemiki na zajęciach, niskiej jakości oferta baru, nierówne traktowanie, „tyranizowanie studentów” przez niektórych prowadzących, zapisy na zajęcia, program studiów, zbyt wielu studentów na prowadzącego, przestarzałe metody nauczania. Do atutów z kolei zaliczyli atmosferę, wielu

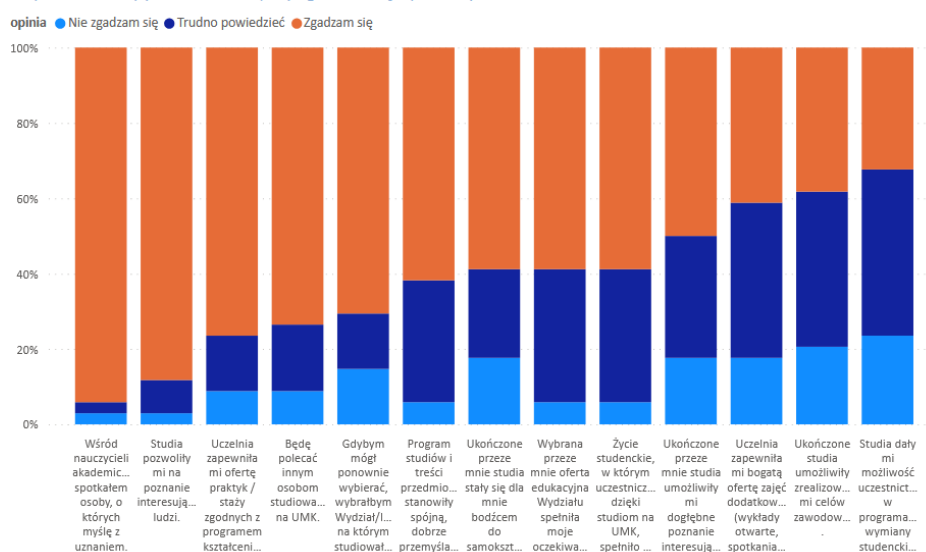
cierpliwych i aktywnych zawodowo wykładowców/ wykwalifikowaną kadrę akademicką/naukową/dydaktyczną/profesorską, bogatą ofertę kształcenia i zajęć dodatkowych, lokalizację/bliskość do domu/przystanku, budynek/duże sale/umiejscowienie zajęć w jednym budynku, dobrą atmosferę, dobrą organizację pracy dziekanatu, liczbę konferencji, pokój odpoczynku dla studentów, samodzielność układania planu. Absolwenci studiów niestacjonarnych zwracali uwagę na niewygodną infrastrukturę (krzesła, kolejki w barze), niewystarczające zasoby biblioteczne, pozytywnie oceniali duże aule, część kadry profesorskiej, wysoki poziom studiów w trybie niestacjonarnym.

3. ABSOLWENCI KIERUNKU ADMINISTRACJA

3.1. Absolwenci studiów I stopnia stacjonarnych na kierunku administracja w 67,6% wybraliby ten sam kierunek studiów, negatywnie odpowiedziało 32%. Wśród absolwentów studiów niestacjonarnych relacja ta ułożyła się odpowiednio 70% do 30%. Absolwenci II stopnia podjęliby studia ponownie w 83% (studiów stacjonarnych) i 81% (studiów niestacjonarnych).

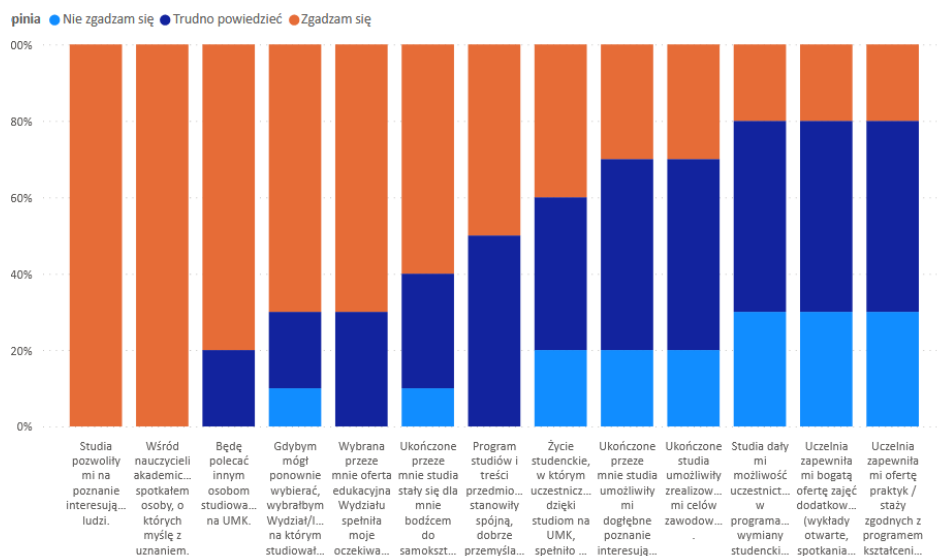
3.2. Oceny związane z twierdzeniami wskazanymi w 2.2. tej części raportu zilustrowane są odpowiednio wykresami dla grup absolwentów administracji I stopnia studiów stacjonarnych (a) i niestacjonarnych (b)), II stopnia studiów stacjonarnych (c) i niestacjonarnych (d)).

Odpowiedzi na pytanie: "Wskaż, czy zgadzasz się z poniższymi stwierdzeniami"

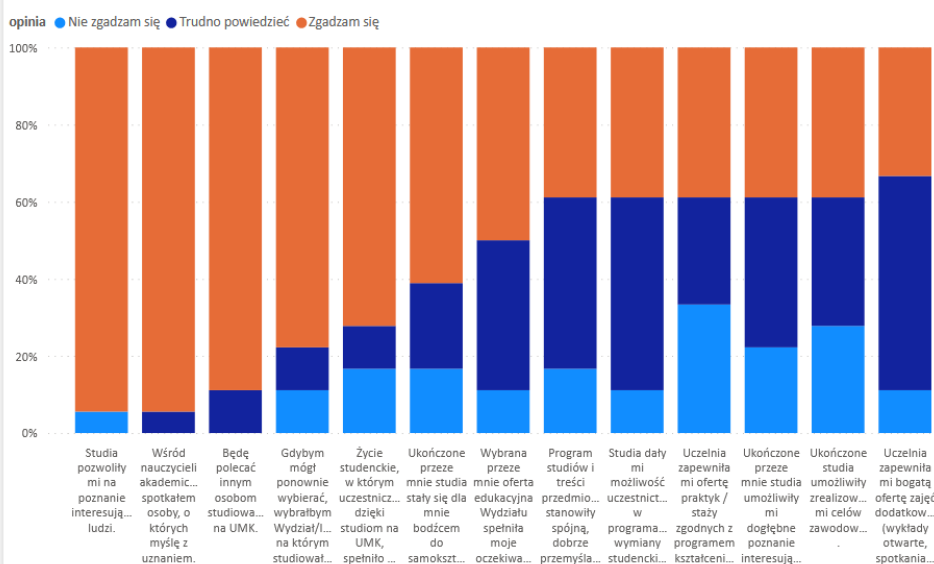
a)

Opowiedzi na pytanie: "Wskaż, czy zgadzasz się z poniższymi stwierdzeniami"

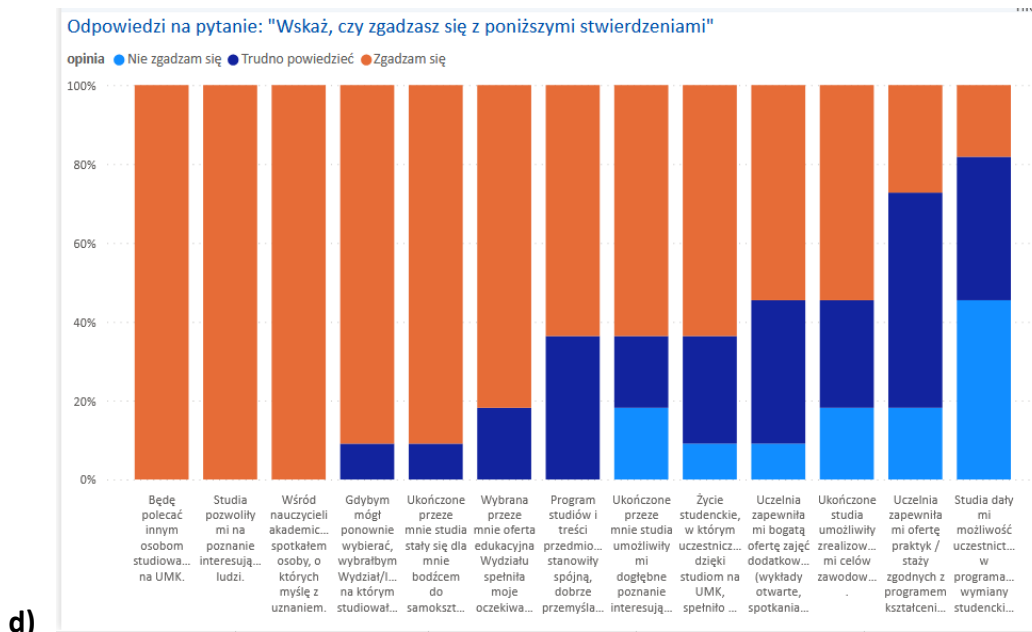

b)

Opowiedzi na pytanie: "Wskaż, czy zgadzasz się z poniższymi stwierdzeniami"

c)

3.3. W badaniu **średniego przyrostu kompetencji** głosy absolwentów I stopnia studiów stacjonarnych rozłożyły się od wartości 78% (umiejętność organizacji własnej pracy) po najniżej oceniony – 44% - wzrost kompetencji w zakresie umiejętności publicznego przemawiania. Byli studenci I stopnia studiów niestacjonarnych najwyżej ocenili wzrost kompetencji w zakresie wyciągania wniosków (62%) i umiejętności praktycznych zgodnych z kierunkiem (61%); najniżej w zakresie umiejętności publicznego przemawiania (50%) i pracy w grupie (49%). Ich opinie były wysośrodkowane. Z kolei absolwenci administracji II stopnia na studiach stacjonarnych najwyżej ocenili wzrost swych kompetencji w zakresie umiejętności pisania tekstów (ponad 69%) i umiejętność wyciągania wniosków (65%). Najniżej ocenili przyrost w zakresie umiejętności publicznego przemawiania (niespełna 49%) i umiejętności postępowania zgodnie z zasadami etyki (45,56%). Absolwenci studiów niestacjonarnych z kolei najwyżej ocenili przyrost w zakresie umiejętności praktycznych (niespełna 69%), umiejętności postępowania zgodnie z zasadami etyki (66%), budowania relacji z ludźmi (64%), najniżej zaś wzrost kompetencji w zakresie umiejętności krytycznego myślenia (57%), podejmowania dyskusji (47,7%) i publicznego przemawiania (39%).

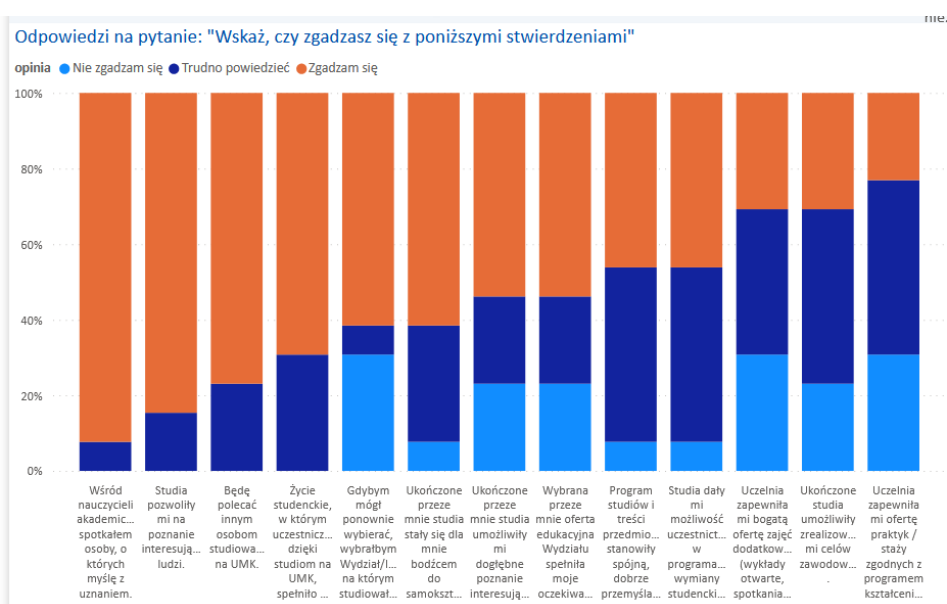
3.4. **Główne słabości i atuty wydziału** wskazane przez absolwentów kierunku administracja zostaną omówione łącznie. Wśród tych pierwszych respondenci wymienił brak praktyki/ nadmiar przedmiotów uzupełniających/teoretycznych/dodatkowych, brak odpowiednio dopasowanej oferty zajęć dodatkowych, pracę dziekanatu, słabości infrastruktury (bar, drewniane

ławki w audytoriach podczas zajęć czasem od 8 do 18), nie do końca jasne zasady rejestracji na przedmioty/seminaria – szczególnie trudne dla studentów I roku, złą organizację, zbyt krótkie przerwy między zajęciami. Za atuty uznano atmosferę, kadre (wielokrotnie wskazywany atut, także z naciskiem na młodszą kadre – doktorską), ciekawe wykłady, dobrze wyposażone sale, wysoki stopień specjalizacji części kadry, dobry dostęp do literatury, dobry poziom nauczania, profesjonalizm, prestiż uczelni, dobrą organizację i komunikację między pracownikami a studentami.

4. ABSOLWENCI KIERUNKU DORADZTWO PODATKOWE

4.1. 61,5% absolwentów doradztwa podatkowego oceniło, że wybrałoby ponownie swój kierunek studiów, negatywnie odpowiedziało 38,46% respondentów.

4.2. Wykres ilustruje odpowiedzi na pytania wskazane w punkcie 2.2.

4.3. W badaniu **średniego przyrostu kompetencji** po studiach szczególnie wysoko ankietowani ocenili wzrost w zakresie umiejętności wyciągania wniosków (82%), pisania tekstów (75%), czytania ze zrozumieniem (70%). Najniżej oceniono wzrost kompetencji w zakresie umiejętności pracy w grupie (61%), postępowania zgodnie z zasadami etyki (55%) i umiejętności publicznego przemawiania (50%).

4.4. Głównych **słabości** Wydziału upatrywali w zbyt wielu zajęciach teoretycznych w stosunku do praktycznych, rejestracji na zajęcia (odnotować też można głosy „nie wiem”, „nie dostrzegam słabości”). Do wskazanych **atutów** należą: świetna/wyspecjalizowana kadra (wielokrotne wskazanie), dostęp do systemów lex/Legalis, dobrze zaopatrzona czytelnia.

V. Uwagi podsumowujące i rekomendacje

1. Zwrotność ankiet.

Responsywność wszystkich form ankietowania studentów/absolwentów Wydziału Prawa i Administracji zauważalnie wzrasta. Nie należy jednak ustawać w wysiłkach promowania badań i popularyzacji ich wyników; pewne formy kierowane są wyłącznie do studentów I roku (informacje podczas spotkań immatrykulacyjnych, zajęcia z technologii informacyjnej). Zgodnie z uchwałami Wydziałowej Rady ds. jakości Kształcenia, wszyscy kierownicy katedr mają obowiązek przypominać pracownikom o zachęceniu studentów do wypełnienia ankiet dydaktycznych, w podobny sposób warto zobowiązać promotorów w odniesieniu do ankiet kierowanych do absolwentów – są oni ostatnimi pracownikami dydaktycznymi, z którymi studenci mają kontakt przed finalizacją studiów.

2. **Aktywność zawodowa absolwentów i jej profil.** Absolwenci kierunków realizowanych na Wydziale Prawa i Administracji deklarują wysoką aktywność zawodową. Jest to aktywność w dużym stopniu powiązana z kierunkiem ukończonych studiów (prawo i administracji II stopnia). Na tym tle wyróżniają się absolwenci administracji I stopnia, którzy deklarują, że nie pracują w zawodzie (dominuje praca w sprzedaży), ponieważ praca w innych sektorach jest dla nich przejściowa, ma umożliwić utrzymanie się podczas kontynuowania studiów. Profil zatrudnienia absolwentów prawa jest satysfakcjonujący – poza zawodami stricte prawniczymi byli studenci realizują się także w branżach, w których wiedza prawnicza jest niezbędna (podatki, finanse/bankowość, ubezpieczenia, fundusze unijne). Także absolwenci kierunku doradztwo podatkowe pracują w obszarach swego uniwersyteckiego wykształcenia: podatkach i finansach (łącznie ponad 54% absolwentów, nie licząc wskazań na dziedzinę: prawo i pokrewne). Miejscem zatrudnienia naszych absolwentów są urzędy administracji rządowej i samorządowej, sądowej, kancelarie prawnicze, finansowe, komornicze – w szczególności w województwie kujawsko-pomorskim i województwach bezpośrednio z nim graniczących. Wydział dostarcza zatem kadr na poziomie regionalnym. We wcześniejszych badaniach

zauważalne było większe rozproszenie czy też gotowość do mobilności; absolwenci wydziału, w szczególności prawa, podejmowali pracę niemal we wszystkich województwach.

Absolwenci deklarują stosunkowo wysoki poziom zadowolenia z wykonywanej pracy.

Absolwenci wskazują jako kluczowe obszary wykorzystywanej wiedzy przede wszystkim tzw. dogmatyki prawnicze, choć odnotować należy także wskazania na przedmioty uzupełniające. Warto jednak odnotować, że w części odpowiedzi w II części raportu zauważalne jest, że absolwenci rzadko uznali za wysoki wzrost swych kompetencji w zakresie wiedzy o zachowaniach etycznych – należy położyć nacisk na ten wymiar przedmiotów uzupełniających.

Jednocześnie powtarza się (i względem poprzednich raportów, jak i w odpowiedziach absolwentów wszystkich kierunków studiów) negatywna opinia dotycząca zbyt małej ilości zajęć o praktycznym wydźwięku w stosunku do zajęć teoretycznych/ uzupełniających/ dodatkowych (według określeń używanych przez absolwentów). Program studiów prawniczych przeszedł reformę i nie ma jeszcze absolwentów realizujących program studiów według nowego schematu; można wyrazić nadzieję, że ocena przyszłych absolwentów będzie bardziej pozytywna. Jednocześnie trwają prace nad reformą studiów administracyjnych i komisja programowa winna wziąć pod uwagę sformułowane w omawianym badaniu oceny.

Niepokój budzą oceny absolwentów administracji, dotyczące możliwości opanowania języka obcego w stopniu wymaganym w przyszłym miejscu pracy. Jest to problem sygnalizowany także w poprzednich raportach, który nie znalazł jeszcze w pełni satysfakcjonującego rozwiązania. Nadmienić jednak należy, że na II stopniu wprowadzone zostały obowiązkowe lektoraty z języka obcego. Przedłużona została także subskrypcja kursu e-learningowego z języka angielskiego biznesowego dla wszystkich studentów naszego Wydziału.

3. Pomiar spełnienia oczekiwań. W wyższym stopniu zadowoleni z wyboru kierunku studiów są absolwenci prawa i administracji (uwagę zwracają w szczególności opinie studentów studiów niestacjonarnych, którzy gremialnie zadeklarowali, że wybraliby ponownie kierunek: 87% absolwentów prawa/ 70% administracji I stopnia i 83% II stopnia). Niższy wynik odnotowano wśród absolwentów doradztwa – nieco ponad 38% deklaruje, że nie wybrałoby ponownie tego kierunku. Odpowiedzią może być zróżnicowany profil studiów I stopnia ukończonych przez późniejszych studentów doradztwa – na jednym roku spotykają się osoby z ugruntowaną wiedzą administracyjno-prawniczą czy finansową i osoby po inaczej sprofilowanych kierunkach, dla których studia z zakresu doradztwa podatkowego okazały się trudniejsze i mniej satysfakcjonujące.

W badaniu stopnia oczekiwań (poszczególne komponenty patrz cz. III raportu punkt 2.2.) powszechnie wyrażono zadowolenie z możliwości spotkania ciekawych ludzi, inspirującej kadry (te opcje absolwenci studiów niestacjonarnych zaznaczali w 100% przypadków), możliwości samokształcenia, możliwości polecenia innym studiów na wydziale, możliwości samorozwoju, samokształcenia. Z kolei do najslabiej ocenionych komponentów, w zależności od stopnia i trybu studiów, należą opcje odnoszące się do zadowolenia z programu studiów, oferty przedmiotów dodatkowych, możliwości skorzystania z wymiany studenckiej, staży/ praktyk. Wydział realizuje program praktyk w porozumieniu z Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, podejmuje także współpracę z prywatnymi podmiotami, wyrażającymi gotowość przyjęcia na praktyki studentów WPiA. Aby umożliwić realizację obowiązkowych praktyk w okresie pandemicznym, dopuszczono finalnie możliwość odbywania praktyk w formie zdalnej lub hybrydowej. Wreszcie, odnotowano znaczący wzrost liczby studentów i absolwentów wyjeżdżających na praktyki zagraniczne w ramach programu Erasmus +, ocena kolejnych roczników absolwentów może być zatem w tym aspekcie bardziej satysfakcjonująca.

W badaniu **średniego przyrostu kompetencji** zwracają niskie wyniki związane z kompetencjami opartymi na formach interaktywnych – absolwenci ocenili, że w mniejszym stopniu wzrosły ich kompetencje współpracy w grupie i przemawiania publicznie. Oczywiście jest to w dużym stopniu wynik ograniczeń w pracy dydaktycznej online, jednakże wyniki takie dotyczą także jednolitych studiów prawniczych, których absolwenci przez 3,5 pracowali w sposób tradycyjny. Konieczne jest zatem zwrócenie uwagi prowadzącym ćwiczenia i formy konwersatoryjne zajęć na to, jak zauważalny jest w oczach studentów brak możliwości rozwijania takich kompetencji; należy zachęcić prowadzących do organizowania w szerszym zakresie pracy w grupach i rozwijania form wymagających publicznego zabierania głosu przez studentów. Można wyrazić nadzieję, że powrót do zajęć tradycyjnych umożliwi takie aktywności i znajdzie to odzwierciedlenie w przyszłym badaniu.

Elementy wskazywane jako główne słabości i atuty wydziału znane są już Wydziałowemu Koordynatorowi i członkom Wydziałowej Rady, jako że zostały one zidentyfikowane choćby w badaniach poziomu satysfakcji studentów. Przedmiotem refleksji nieustannie pozostaje krytyka proporcji zajęć uznawanych przez studentów za „praktyczne” i „teoretyczne”. Pozytywnie należy odebrać zadowolenie studentów z infrastruktury (podejmowane są stałe działania na rzecz jej ulepszenia). Nieco bardziej krytyczni pozostają studenci studiów niestacjonarnych, których zajęcia są zablokowane i spędzają czasem znaczną część dnia w audytoriach. W bieżącym roku pewną odpowiedzią na sygnalizowany brak przerw /zbyt krótkie przerwy będzie konieczność dodatkowej przerwy w zajęciach 90-minutowych z powodów sanitarnych.

Wśród słabości odnotowano też problemy z jasnym przekazem dotyczącym procesów rejestracji na zajęcia. W szczególności należy poprawić komunikację kierowaną do studentów I roku, którzy od II semestru będą samodzielnie zapisywać się na wybrane zajęcia.

Należy zaznaczyć, że część uwag krytycznych neutralizuje się wzajemnie – obok krytycznych uwag na temat kadry czy pracy dziekanatu odnotowano uwagi pochwalne; co więcej – jakość kadry pozostaje atutem mocno wyeksponowanym przez absolwentów wszystkich kierunków i trybów. Uwagi krytyczne należy powiązać z dostępnymi niebawem ocenami pracy dydaktycznej pracowników, by zidentyfikować wykładowców, których praca dydaktyczna jest niżej oceniana, oraz właściwe sposoby ich wsparcia.

Wydziałowy Koordynator
ds. Jakości Kształcenia

Przewodniczący Wydziałowej
Rady ds. Jakości Kształcenia

Dr hab. Anna Tarnowska, prof. UMK

dr hab. Piotr Rączka, prof. UMK